

Мельничук Н.В.

студент,

Запорізький національний університет

ФУНКЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, в Державній програмі «Вчитель» наголошується на необхідності формування іміджу вчителя, відповідно до потреб сучасної практики, динамічних змін, що відбуваються в країні і світі. Особливої уваги в цих умовах заслуговує формування іміджу майбутнього вчителя початкової школи, оскільки саме вчитель початкової школи має бути своєрідним еталоном, взірцем для учнів, тому саме йому потрібно бути не тільки фахівцем високого рівня, а й вишуканою, вихованою людиною, тобто дотримуватись певного іміджу.

Слово «імідж» походить від англійського «image», що дослівно перекладається як «образ», «відображення», «подоба», «ікона», «лице». Наприкінці XX ст. дане поняття стало предметом суспільної уваги і наукового аналізу. Праця В. Шепель «Іміджологія та секрети особистої привабливості» [1] поклати початок процесу глибокого вивчення поняття і сутності іміджу, а також дала поштовх для розвитку нової галузі наукового дослідження – іміджології, а у сфері професійної підготовки фахівців – започаткуванню нової спеціальності – іміджмейкера.

Проведений аналіз наукової літератури (Н. Гузій, А. Калюжний, А. Кононенко, В. Шепель та ін.), дозволив говорити про появу нової самостійної галузі іміджології – педагогічної іміджології.

В педагогіці поняття іміджу визначається як поєднання зовнішніх та внутрішніх складових особистості. Ці характеристики зумовили появу таких типів іміджу: самоімідж – сприймання особистістю себе; імідж, який сприймається іншими; бажаний імідж. Останній поділяється на особистісний або індивідуальний та професійний, що буває позитивним і негативним. Зазначена типологія віддзеркалює погляд на імідж із різних позицій: свого «я», сприйняття іншими, бажань та реалій.

Н. Гузій пропонує розглядати поняття «педагогічного іміджу» як полісемантичну категорію, що характеризує стиль професійно-педагогічної діяльності, манеру спілкування, уміння індивідуалізувати

свій образ, надавати йому естетичної виразності. Суспільство висуває вимоги до професійного іміджу педагога, впливає на його зміст. Але із покоління в покоління незмінними залишаються такі якості ідеального педагога, як любов до дітей, учнів, студентів; високий професіоналізм, доброзичливість, щирість, вміння спілкуватися [2, с. 28].

І. Размолодчикова визначає професійний імідж учителя початкових класів так: «Професійний імідж учителя початкових класів – це інтегрована якість особистості учителя, що об'єднує в собі систему культурологічних, психологічних, педагогічних знань, умінь і навичок учителя, його особлива здатність до синтезу чарівливості та духовності, що сприяють професійному та особистісному розвитку» [3, с. 11].

Вивчення бібліографічних джерел засвідчило складність з'ясування функцій професійного іміджу вчителя початкової школи, це пов'язане з їхньою численністю, абстрактністю, різним ступенем узагальнення, взаємопроникненням, інтеграцією до більш узагальнених функцій іміджу.

Так, наприклад, В. Шепель [1] у своїх дослідженнях розглядає ціннісні та технологічні функції іміджу. Ціннісні функції, в свою чергу, включають в себе психотерапевтичну, особистісно-підвищувальну та функцію комфортизації особистісних стосунків. Серед технологічних функцій виділяють функцію міжособистісної адаптації, організації уваги, подолання вікових бар'єрів, висвітлення кращих і загінення негативних особистісних характеристик. Тепер розглянемо вищезазначені функції більш детально.

Особистісно-підвищувальна функція пов'язана з формуванням навколо особистості атмосфери привабливості, що приводить до розкнутості, прояву найкращих якостей та, як наслідок, до підвищення соціальної важливості людини. Сутність психотерапевтичної функції полягає в тому, що завдяки усвідомленню власної незвичайності та підвищеній комунікабельності людина здобуває стійкий позитивний настрій та впевненість в собі. Функція комфортизації міжособистісних стосунків передбачає терапевтичний ефект від такого явища, як особистісна чарівність, що привносить симпатію й доброзичливість у спілкування та згодом необхідну міру терпіння й такту.

Що стосується формування професійного іміджу вчителя, то однією з найважливіших рис успішно створеного образу є гармонійне втілення ціннісних компонентів іміджу в навчально-виховному процесі. Аудиторія іміджу вчителя (учні) схильна до відображення

психологічного стану та моральних настанов останнього, тому вчитель має усвідомлювати відповідальність за коректний відбір засобів вираження його внутрішнього світу та індивідуальності.

Технологічні функції вчителя початкової школи є не менш важливими в процесі його професійної діяльності. Так, наприклад, функція міжособистісної адаптації базується на вмінні оперативно асимілюватися в конкретному соціальному середовищі, викликаючи інтерес і зацікавленість власною особистістю з боку оточуючих, а також пробудження доброзичливого ставлення до себе, бажання і готовність співпрацювати на демократичних засадах.

Щодо функції висвітлення найкращих особистісно-ділових якостей, то згідно з нею імідж надає можливість візуально уявити найбільш привабливі риси людини, дозволяючи оточуючим пізнавати лише ті характеристики, що викликають симпатію або прихильність. Тобто вчитель завдяки сформованому особистісному іміджу здатен презентувати себе в суспільстві і колективі учнів та вчителів з найкращого боку. Затінення негативних особистісних характеристик виступає паралельно з вищезазначеною функцією і є як одна з провідних для професійно-педагогічного іміджу. Дана функція допомагає відвернути увагу від недоліків зовнішності завдяки використанню дизайну одягу, макіяжу, аксесуарів, зачіски, манери поведінки тощо. Вона дозволяє вчителеві приховати негативні сторони власної особистості для того щоб налагодити позитивні взаємовідносини в колективі і викликати до себе якнайкраще ставлення.

Функція організації уваги пов'язана з таким психологічним механізмом: привабливий імідж притягує людей, відповідаючи їхнім стереотипам та прагненням, і, як наслідок, сприяє створенню прихильності з боку оточуючих та позитивному ставленню до власних ідей. Усвідомлення надзвичайної важливості цього механізму сприятиме більшій успішності професійної діяльності вчителя.

Окрім згаданих функцій, імідж також виконує роль інструменту подолання вікових бар'єрів. Саме в професійній діяльності вчителя ця функція іміджу набуває особливого значення. Педагогічне середовище складається з осіб різного віку – учнів, батьків, колег-вчителів, керівництва, тощо, які, з огляду на це, мають різні інтереси та прагнення. Тому одним із завдань під час формування професійного іміджу є виховання вміння налагоджувати стосунки з людьми будь-якого віку та рівня освіченості. Володіння технологією самопрезентації, яке втілене в

успішному відборі моделей поведінки під час виконання різних ролей, надає можливість ефективно спілкуватися з людьми різного соціального становища або професійного статусу.

У роботі А. Кононенко визначено такі функції іміджу: функція психологічного захисту, яка передбачає наявність емпатії, вміння позитивно впливати на вихованців. Використання іміджу дає можливість приховати недоліки, позбутися екзистенціальної тривожності, оптимізувати свою поведінку з метою максимального впливу на інших; функція соціального тренінгу дозволяє гнучко поводитися у різноманітних ситуаціях соціального спілкування згідно з обраним стереотипом Імідж дозволяє корегувати свою поведінку та адаптувати її до соціальних комунікацій, що пов'язано з неминучістю та бажаністю виконання ролей у конкретних соціальних групах; функція соціально-символьного впізнання (ідентифікації) яка базується на положенні щодо соціального впізнання. Імідж завжди містить символіку готовності людини не тільки до комунікації, але й до обміну соціальними та духовно-моральними цінностями. Інакше кажучи, імідж немовби сигналізує: «Я свій». Відсутність позначок такого впізнання викликає в інших реакцію відторгнення. Таким чином ця функція забезпечує колегам зручність у спілкуванні, а для інших членів суспільства є стимулом для обміну та отримання інформації, що стосується питань навчання і виховання. Ілюзорно-компенсаторна функція сприяє відтворенню збалансованості різних психологічних систем та блоків [4].

Процес створення привабливого професійного іміджу також спирається на такі характеристики, як духовність, моральність, ділові та лідерські якості, вміння вирішувати конфлікти, встановлювати партнерські відносини, комунікативні здібності, впевненість, адаптивність, оптимізм та доброзичливість. Таким чином, імідж вчителя початкової школи виконує ряд важливих функцій, знання яких забезпечує успішний процес його формування.

Список використаних джерел:

1. Шепель В.М. Имиджология. Как нравиться людям. Москва : Народное образование, 2002. 635 с.
2. Гузій Н.В. Педагогічний імідж і професійна культура. *Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики* : Збірник наукових праць. Київ : УДПУ, 1997. С. 28–31.

3. Размолодчикова І.В. Формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2011. 20 с.

4. Кононенко А.О. Самопрезентация и имидж как коммуникативные аспекты поведения. *Науковий вісник Південноукраїнського національного університету*. 2012. Вип. 3-4. С. 152–157.